

Bibliografie

1. Ciolan, L., *Învățarea integrată – fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași, 2008.
2. Creangă, I., *Amintiri din copilărie*, Editura ARC, Chișinău, 2011.
3. Cucoș, C., *Pedagogia*, Editura Polirom, Iași, 1996.
4. Nicolescu, B., *Transdisciplinaritatea: Manifest*, traducere din limba franceză de Horia Mihail Vasilescu, Editura Junimea, Iași, 2007.
5. Șchiopu, C., *Metodica predării literaturii române*, Centrul ed. al UASM, Chișinău, 2009.

SPECIFICUL PREDĂRII LIMBII ROMÂNE CA LIMBĂ STRĂINĂ LA ADULȚI

Lilia GĂLUȘCĂ, lector universitar

Summary

In the given material we want to talk about the physiological and psychological particularities of the adults, because during the teaching – learning process of the Romanian language as a foreign language this principle must be taken into account. Knowing the basic characteristics of adults as beneficiaries of the Romanian language courses allows the teacher to organize his/her didactic approach and achieve the expected results.

Deja mai mult de un deceniu limba română și-a schimbat statutul în raport cu celelalte limbi ale țărilor Uniunii Europene, valorificând astfel și concluziile studiilor lingvistului suedez Alf Lombard, privind româna în contextul limbilor europene. Cercetătorul a constatat că limba noastră este una dintre marile limbi europene, atât din punctul de vedere al numărului de vorbitori, cât și datorită importanței sale în planul comunicării culturale, vorbitorii acesteia fiind împrăștiați pe mai multe continente. În acest context, tot mai multe persoane, grație fluxului din ce în ce mai accentuat de migrații din și în Republica Moldova, se arată interesate de studierea limbii române ca limbă străină. Motivul interesului străinilor pentru

limba română este diferit: integrarea în mediul social, facilitarea comunicării în diverse sfere, aranjarea în câmpul muncii, realizarea studiilor de licență / master în limba română, etc.

Conform unor date recente [8, *diez.md*], în anul academic 2016-2017 la instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova au studiat 4370 de cetățeni de peste hotare. Conform informațiilor pe care le deține Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, cei mai mulți cetățeni străini care au ales să obțină studii superioare la noi în țară provin din Israel, România, Turcia, Ucraina și India, Statele Arabe.

Această situație amplifică și mai mult responsabilitatea catedrelor de profil, centrelor de instruire lingvistică, cadrelor didactice implicate în activitatea de predare – învățare a limbii române pentru studenții străini.

În consecință, se impune o reevaluare a curriculei, precum și a metodologiei de formare a competenței lingvistice la studenții străini, în vederea îmbunătățirii cadrului conceptual și a realizării eficiente a obiectivelor urmărite.

Întreaga activitate din cadrul orelor de limbă română la studenții străini trebuie să fie subordonată realizării scopului urmărit: pregătirea tinerilor din alte țări spre a putea deveni studenți în universitățile din țara noastră și pentru a-și continua studiile în limba română. Profesorii de limba română de la anul pregătitor urmăresc realizarea a trei obiective principale:

1. *înțelegerea ideilor dintr-o expunere și notarea lor;*
2. *citirea conștientă;*
3. *exprimarea cunoștințelor, oral și scris, într-un mod corect și coerent.*

Prin atingerea acestor obiective se ajunge la formarea competenței lingvistice, adică la priceperea de a înțelege și formula enunțuri în limba română. Cu alte cuvinte cursul trebuie organizat astfel încât să-i pregătească pe absolvenți spre a deveni apti să

înțeală prelegerile de la forma de învățământ superior ce o vor urma, precum și pentru a se integra, fără dificultăți, în societate.

Pentru a ajunge la obiectivele scontate trebuie să luăm în calcul următoarele momente:

- *scopul*;
- *durata / numărul de ore*;
- *vârsta și nivelul de pregătire generală a studenților străini*.

Evident toate aceste condiții sunt importante, iar desfășurarea demersului didactic în grupele de studenți străini va fi organizată în funcție de acestea.

Scopul cursurilor este elucidat mai sus. Durata acestora este de 8 luni, numărul de ore - **810**. În ceea ce privește vârsta și nivelul de cultură generală putem preciza că marea majoritate a tinerilor care vin să studieze în Republica Moldova, în anul pregătitor, au vârsta de 18-35 de ani, iar competențele generale ale acestora sunt neomogene. Unii au cunoștințe aproximative de o altă limbă străină (engleză, franceză, spaniolă, italiană, rusă), majoritatea însă nu cunosc decât limba maternă. Prin urmare, procesul de predare-învățare va fi organizat pornind de la specificul limbii române, fără a conta pe vreo limbă intermediară.

Așadar, procesul de studiere a limbii române ca limbă străină prezintă anumite trăsături specifice. Și lucrul cu adulții privind învățarea limbii române ca limbă străină este specific, iar metodologia aplicată nu mai este cea pe care o abordăm într-un grup de elevi, studenți pentru care româna este limba a doua. De aceea profesorul, care predă adulților, trebuie să cunoască bine particularitățile fiziologice, psihologice și necesitățile comunicative ale acestora.

În cele ce urmează vor reliefa care sunt particularitățile fiziologice și psihologice ale adulților, precum și care sunt modalitățile eficiente de învățare ale acestora.

Ar putea fi dificil de generalizat caracteristicile adulților ca studenți, datorită caracteristicilor individuale care variază mult în

funcție de vârstă, mentalitate, nivel de educație, personalitate, situație economică, dar și în funcție de alți factori. Totuși, în majoritatea cazurilor adulții reacționează identic la anumite tipuri de manifestări pe care le întâlnesc în sala de curs.

Cele mai importante aspecte ce trebuie avute în vedere sunt că, studentul adult participă la cursuri nu numai cu mintea, dar și fizic, și emoțional și dorește apreciere în cadrul procesului de învățare. În plus, adulții au deja o experiență anterioară, preocupări actuale, responsabilități pe plan profesional și în familie, dar și speranțe legate de viitor, toate acestea influențând învățarea.

Știind toate acestea, este important să cunoaștem cele mai importante caracteristici fiziologice și psihologice ale adulților ca studenți [1, p. 38].

Din punct de vedere fiziologic, adulții ajung la maturitate în jurul vârstei de 20 de ani. Până la 40 de ani, adulții nu vor experimenta alte schimbări fiziologice majore în afara celor produse de un accident, boala, stres, naștere sau stil de viață. De la 40 de ani, adulții vor fi conștienți de două schimbări general valabile:

- vederea și auzul se vor înrăutăți, afectând astfel procesul de învățare prin reducerea percepției senzoriale, reducându-se în același timp atât calitativ cât și cantitativ informația primită într-un proces de învățare;

- viteza de reacție a sistemului nervos central scade așa încât adulții cu vârsta mai înaintată au nevoie de mai mult timp pentru a învăța. Referitor la scăderea vitezei de reacție, nu există nici o corespondență cu abilitatea de a învăța sau corectitudinea răspunsului.

Caracteristicile fiziologice sunt mai puțin relevante la vârsta studenților, pe când cele psihologice ar fi esențiale. Printre particularitățile *psihologice* specifice adulților prezentăm următoarele:

1. Auto-aprecierea și respectul de sine. Cunoașterea propriei persoane se numește auto-apreciere, iar sentimentul față de propria persoană poartă numele de respect de sine. Funcția de auto-apreciere

și a respectului de sine în procesul de învățare a adulților include următoarele:

- Adulții, care valorifică propria experiență sau a căror experiență este valorificată de către alții, învață mai bine.

- Adulții sunt preocupați mai mult de atingerea propriilor obiective, decât de atingerea obiectivelor stabilite de către alții.

- Adulții învață eficient când își stabilesc propriile obiective, care sunt în concordanță cu auto-aprecierea.

- Adulții cu un respect de sine ridicat sunt mult mai receptivi la schimbare.

- Adulții și-au dezvoltat deja stilul de învățare, care este constant și menținut de-a lungul maturității.

- Probabil cea mai importantă componentă a auto-aprecierii în corelație cu învățarea este propria percepere ca student. Adulții care accepta învățarea și implicarea în schimbare ca parte integrantă în viața zilnică, în activitatea în muncă, precum și în cadrul familiei, vor fi dornici să învețe și să dobândească un nivel ridicat de performanță intelectuală. Perceperea ca student pare să fie o componentă esențială în învățarea modului de a învăța.

- Învățarea rolului de student se desfășoară prin intermediul interacțiunilor interpersonale, de modelare și de experimentare. Totuși, rolul de student poate fi învățat în mod eficient, când adultul observă și interacționează cu alți adulți, care au acest rol în activitățile zilnice și când mediul este pozitiv pentru a-și testa acest tip de comportament.

2. Emoții, stres și anxietate. Emoția este un termen folosit pentru a descrie o stare specială de stimulare sau motivație. Pe măsură ce stimularea crește, nivelul emoțional crește și el, fapt ce poate determina atât creșterea, dar și scăderea eficienței comportamentale. Stresul este descris ca un răspuns la un pericol real sau perceput, asupra corpului sau individualității. Anxietatea este un răspuns la stresul provocat de o teama necunoscută sau o sursa de pericol neidentificată. Pentru mulți adulți, sistemul educațional,

profesorii, notele, testele și teama de eșec sau expunerea la situații neadecvate activității, reprezintă surse principale de anxietate.

Răspunsurile emoționale, stresul și anxietatea afectează învățarea adulților în modul următor:

a. Majoritatea adulților încep să învețe având un nivel ridicat de interes și, în general, nu necesită alte surse de stimulare pentru a-și motiva învățarea. Dacă profesorul încearcă să crească interesul prin supraaglomerarea cu informații, competiție, expunere la situații neadecvate activității, neglijarea experienței personale a individului, etc., studentul se poate retrage sau devine defensiv, și de aici poate să apară lipsa motivației. Ar fi de preferat ca profesorul să petreacă ceva timp la începutul programului educațional pentru a reduce anxietatea până la un nivel acceptabil .

b. Stresul prelungit reduce competența de comunicare a studentului. Perspectiva unei comunicări eficiente este foarte redusă în cazul persoanelor aflate într-o stare mentală ostilă și plină de nervozitate, ca și în cazul celor aflați într-o stare mentală de apatie.

c. Învățarea este foarte eficientă, când există un nivel optim de stimulare. În aceste situații, studentul este entuziasmat, puțin agitat, curios și, poate, puțin fricos. Cadrul didactic nu trebuie să trateze studentul adult ca și când ar fi un copil sau o persoană imatură, decât dacă motivația este transformată în rezistență sau auto-apărare. Pentru ca un student adult să se dedice total învățării, el trebuie să fie stimulat să nu ia o atitudine defensivă și să-și dorească și să fie capabil să-și canalizeze motivația spre procesul de schimbare. De aceea, adulții trebuie să-și desfășoare procesul de învățare într-un mediu în care să se simtă în siguranță și care să-i sprijine și să-i încurajeze. Acest mediu facilitează relația bazată pe încredere între student și profesor.

d. Învățând cum să învățăm, implică o serie de etape, în care individul acționează, cel puțin parțial, ca fiind propriul ghid în procesul de schimbare. Aceste condiții presupun propria concepere a procesului de învățare și abilitatea de a sesiza cum se desfășoară

procesul de învățare. În momentul schimbării, studentul se confruntă cu un conflict interior, între sensurile vechi și noi sau căderea propriului sistem de valori, studentul simțindu-se dezorientat întrucât o strategie nouă presupune un comportament nou. În acest moment stresul se accentuează și studentul poate considera procesul de învățare ca fiind prea dificil.

3. Experiența anterioară. Adulții și-au dezvoltat multe modele de percepere și înțelegere a experienței în urma realităților unei vieți pragmatice. Experiența anterioară este o componentă esențială în procesul de învățare a adulților, fiind atât o bază pentru o nouă experiență de instruire, cât și un potențial obstacol ce nu poate fi ocolit. Experiența anterioară se îmbină întotdeauna cu procesul de învățare, în afara cazurilor în care experiența sau conținutul instruirii sunt total noi pentru student. Deci, adulții își concentrează atenția pe modificarea, transformarea și reintegrarea sensurilor, valorilor, strategiilor și abilităților, în loc să le formeze sau să le acumuleze ca în copilărie. Folosirea experienței anterioare în procesul curent de învățare ar putea crea o problemă, dacă adultul nu poate face legătura între ceea ce se presupune că știe și subiectul în discuție. În cazul nostru esxteriențele de învățare și percepere a unei limbi ne-ar putea fi de real folos în studierea limbii române.

4. Timpul. Adulții tind să perceapă timpul ca pe un trecut din ce în ce mai bogat, un prezent trecător și stresant și un viitor limitat. Viitorul limitat tinde să creeze o iluzie a unei nevoi de grabă, a schimba și a învăța rapid pentru ca viața să poată continua. Iată de ce ei își doresc să obțină ceva foarte repede, deoarece cred că nu am dispun de timp sificient. Astfel devin frustrați. Iată de ce profesorul trebuie să le explice mereu că toate se vor asimila în timp, prin exersare, prin aplicare.

5. Motivația. Motivația permite individului să-ți plaseze răspunsurile în mediul intern și extern, pentru a asigura supraviețuirea și satisfacția de sine. Pentru un adult ca student, motivația este legată atât de succes (sau eșec) în realizarea

rezultatelor sau schimbarea condițiilor adverse, dar și de sentimentul de satisfacție (nemulțumire) care apare în obținerea succesului. Satisfacția și succesul nu sunt aspecte separabile. Ambele sunt relaționate de progres începând cu condițiile de intrare și trecând prin condițiile anticipate sau dorite. Motivația unui student adult de a continua programul de învățare va depinde de sentimentul lui că se îndreaptă spre rezultatele anticipate sau dorite. Pentru a-și vedea progresul, studentul trebuie să primească frecvent feedback referitor fie la schimbările produse, raportate la așteptările sau dorința sa. Feedback-ul, care se întinde pe parcursul întregului program ajută la menținerea nivelului de motivație pentru student. Feedback-ul poate fi dat doar prin urmărirea activităților studentului, fapt ce permite testarea noului comportament. De aceea, succesul nu este valabil decât după această etapă din cadrul procesului de învățare.

6. *Stiluri de a învăța și abilități*. Un stil este un mod preferat de organizare a experienței. În mod caracteristic, fiecare adult are un mod unic de a prelua informația; de-a selecta anumite informații, pentru ca apoi să fie procesate; de-a folosi sensuri, valori, abilități și strategii pentru a rezolva probleme; de-a lua decizii și a da noi sensuri; dar și de-a schimba câteva sau toate aceste activități sau structuri. Diferențele individuale esențiale în schimbarea înțeleșurilor, valorilor, abilităților și strategiilor poartă numele de stiluri de învățare. Stilul este diferit de nivelul de performanță sau nivelul de abilități și este perceput ca o caracteristică relativ stabilă, care afectează tot ceea ce întreprinde individul. Abilitatea se referă, în general, la conținutul gândurilor sau *ceea ce știm*; stilul referindu-se la *cum știm*. Fiecare adult are un stil individual de procesare a informației și de învățare, un nivel individual propriu și un tip de abilitate. Deci, nu se poate presupune că un grup de adulți de același sex și vârstă, cu caracteristici sociale, economice și educaționale similare vor avea același stil de învățare sau aceleași abilități.

Teoretic, învățarea este o valoare neutră. Nu exista "o modalitate foarte bună de a învăța". De fapt, adulții de toate tipurile

și stilurile reușesc să învețe chiar foarte eficient. Fiecare stil este adecvat în unele situații și neeficient în altele. Adulții tind să-și selecteze singuri situațiile de învățat și relațiile predare-învățare, care le îmbunătățesc propriul stil de învățare. Studenții par a fi experți în cunoașterea intuitivă a instructorului și a situației de învățare care nu li se potrivesc.

Pentru a organiza și desfășura un proces eficient de predare-învățare a limbii române e necesar ținem cont de particularitățile psihologice ale studenților. Autorii ghidului „Predarea și învățarea limbii prin comunicare” [6, p. 20] consideră că, din perspectiva particularităților psihologice, toate persoanele sunt de două tipuri

1) *tipul intuitiv-senzorial* (persoanele la care cunoașterea se bazează pe intuiție);

2) *tipul logico-rațional* (persoanele la care procesul de cunoaștere are un suport logic).

Autorii menționează că primul tip de persoane preferă metodele intensive și comunicative de studiere a limbilor. Caracteristic pentru acest tip de persoane este faptul că ele pot descoperi independent regulile care guvernează utilizarea unităților de limbă. Având o intuiție lingvistică dezvoltată, aceste persoane pot deduce ușor regulile gramaticale din materialul de limbă concret.

Pentru cel de-al doilea tip este caracteristică studierea conștientă a fenomenelor de limbă. Mai acceptabilă pentru acest tip de persoane este metoda conștientizării în predarea limbii. Dat fiind faptul că asemenea persoane nu posedă o intuiție care le-ar oferi posibilitatea să analizeze fenomenele de limbă pentru a stabili de sine stătător legitățile acestora, ele au nevoie de o prezentare prealabilă a regulilor gramaticale într-o formă explicită în manual sau oferirea unor tabele sugestive.

Pornind de la aceste două tipuri de persoane delimitate din punctul de vedere al însușirii unei limbi, am putea observa că se vor delimita de asemenea două tehnologii diferite de predare a unei limbi.

Astfel, primul tip de persoane va avea nevoie de un manual în care regulile gramaticale nu vor fi prezentate explicit, ele vor fi deduse de student pe baza materialului de limbă studiat.

Cel de-al doilea tip va învăța mai ușor limba pe baza unui manual în care însușirea ei se va face din direcția dinspre cunoștințele asimilate în formă de reguli spre formarea deprinderilor comunicative.

În legătură cu cele expuse apare întrebarea: care dintre aceste două strategii de învățare a limbii este recomandabilă? Răspunsul, desigur, nu poate fi decât unul singur: este necesar să se găsească o modalitate de comunicare a acestor două tehnologii de învățare a limbii, deoarece dând prioritate uneia, riscăm să dezavantajăm, în procesul de studiere a limbii române, celălalt grup de studenți străini.

Cât privește expectanța succesului și motivația performanței, vom observa că acestea țin de necesitățile adulților. La rândul lor, stimularea procesului de învățare prin rezultate pozitive sau diminuarea acestuia prin eșecuri depind de abilitatea profesorilor și de eficiența metodelor folosite.

Pentru desfășurarea în condiții cât mai bune a procesului de învățare a adulților, profesorul trebuie [6, p. 22]:

- să conștientizeze faptul că adulții își fundamentează activitatea prin înțelegerea cauzală a fenomenelor;

- să facă apel la participarea conștientă a adultului în procesul de învățare;

- să-l trateze pe cursant ca pe un patener, adică să ia în considerare dorința și voința lui de a se instrui;

- să țină cont de faptul că adulții se expun de bună voie unui proces instructiv;

- să ia în considerare faptul că adulții au o formație livrescă. Ei învață mai bine dacă văd ceea ce învață, adică dacă citesc secvențele și structurile pe care le învață:

- să evite orice fel de exagerări și să mențină un climat de respect;

- să fie prudenți și flexibili în alegerea mijloacelor de învățământ. Acestea trebuie să fie cât mai active;
- să alimenteze încontinuu motivația de a învăța;
- să creeze o atmosferă potrivită, un climat confortabil, o comunicare deschisă, bazată pe încredere, colaborare și prietenie;
- să exploreze pe cât e posibil activitățile neformale care favorizează învățarea;
- să țină cont de faptul că procesul de învățare va fi mai eficient, dacă așteptările vor fi clare și bine cunoscute de către toți participanții.

Studentul trebuie:

- să accepte situația de elev cu toate consecințele ce decurg de aici: să-și rezerve destul timp pentru a învăța; să depună efort; să fie înșistent și încrezător; să-și exerseze memoria; să tindă spre succes în acumularea de noi cunoștințe;
- să conștientizeze că învățarea este o adăugare de noi cunoștințe la tezaurul acumulat pe parcursul vieții;
- să țină cont de relațiile reciproce dintre personalitatea sa și mediul social;
- să conștientizeze influențe social-psihologice ale comunității asupra lui.

În concluzie, putem menționa următoarele:

- Cunoașterea caracteristicilor adulților-studenți, a motivației învățării lor, precum și a stilurilor de învățare conduc la aplicarea următoarelor principii relevante în educația adulților:
  - Predarea limbii române în grupele de studenți străini are un caracter specific.
  - Programele de învățare pentru adulți ar trebui să valorifice experiența anterioară a participanților.
  - Adulți ar trebui să fie provocați/stimulați pentru a ajunge la stadii de dezvoltare personală mai avansate.
  - Adulți ar trebui să aibă posibilitatea de a alege programele de învățare corespunzătoare aspirațiilor lor.

- Pentru proiectarea și realizarea unui demers didactic eficient în predarea limbii române ca limbă străină este foarte important să ținem cont particularitățile fiziologice și psihologice ale studenților adulți.

- Cunoscând stilurile, modalitățile de învățare ale adulților, precum și metodele și tehnicile eficiente aplicabile în grupul de adulți vom atinge cu succes finalitatea cursului – formarea competenței lingvistice la studenții străini în vederea continuării studiilor profesionale în limba română.

Bibliografie

1. Educația adulților: baze teoretice și repere practice, Editura Polirom, Iași, 2007.
2. Kidd, J. R., Cum învață adulții, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
3. Neculau, A., Educația adulților, Polirom, Iași, 2004.
4. Paloș, R., Sava, S., Ungureanu, D., Educația adulților. Baze teoretice și repere practice, Colecție: COLLEGIUM, editura Polirom, Iași, 2007.
5. Popescu, T., Educația adulților, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.
6. Predarea și învățarea limbii prin comunicare. Ghidul profesorului, Editura Cartier, Chișinău 2003.
7. Vințanu, N., Educația adulților, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
8. <http://diez.md/2017/01/30/grafic-cati-tineri-straini-aleg-sa-isi-faca-studiile-moldova-si-ce-universitati-prefera/>

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РОМАНА Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЯ»

Gabriela TOPOR, dr., conf. univ.

Summary

The article is devoted to the account of interdisciplinary relations in the study of literary work. On the material of the